

postavljanje, negiranje i uspostavljanje religije ili teologije - a što, međutim, treba shvatiti općenitije. Dakle, um je kod sebe u neumu kao neumu. Čovjek koji je spoznao da u pravu, politici itd. vodi ospotljeni život, vodi u tom ospotljenom životu kao takvom svoj istinski ljudski život. Samoafirmiranje i samopotvrđivanje u protivvrječnosti sa samim sobom, kako sa znanjem, tako i sa suštinom predmeta, jest, dakle, istinsko znanje i istinski život.

O nekoj Hegelovoj akomodaciji religiji, državi itd. ne može više biti govora, jer ta laž je laž njegova principa.

Ako znam da je religija ospotljena čovjekova samosvijest, onda znam da se u njoj kao religiji ne potvrđuje moja samosvijest, nego moja ospotljena samosvijest. Znam, dakle, da se moja samosvijest koja pripada sebi, svom biću, ne potvrđuje u religiji, nego naprotiv u uništenoj, ukinutoj religiji.

Stoga negacija negacije nije kod Hegela potvrđivanje istinskog bića upravo pomoću negacije prividnog bića, nego potvrđivanje prividnog bića ili bića otudjenog u svom poricanju, ili poricanje tog prividnog bića kao predmetnog bića koje postoji izvan čovjeka i koje je od njega nezavisno, te njegovo pretvaranje u subjekt.

Stoga svojevrsnu ulogu igra ukidanje, u kome su povezani poricanje i očuvanje, potvrđivanje.

Tako je, na primjer, u Hegelovoj filozofiji prava ukinuto privatno pravo jednako moralu, ukinuti moral jednak porodici, ukinuta porodica jednaka građanskom društvu, ukinuto građansko društvo jednako državi, ukinuta država jednaka je svjetskoj historiji. U zbiljnosti privatno pravo, moral, porodica, građansko društvo, država itd. postoje i dalje, samo su postali momenti, egzistencije i načini postojanja čovjeka, koji ne vrijede izolirano, koji se uzajamno poništavaju i proizvode itd. Momenti kretanja.

Ta njihova pokretna suština skrivena je u njihovoj zbiljskoj egzistenciji. Ona se manifestira, očituje tek u mišljenju, u filozofiji, i zato je moje pravo religiozno postojanje - moje filozfsko-religijsko postojanje, moje pravo političko postojanje - moje filozofsko-pravno postojanje, moje pravo prirodno postojanje - filozofsko-prirodno postojanje, moje pravo umjetničko postojanje - filozofsko-umjetničko postojanje, moje pravo ljudsko postojanje - moje filozofsko postojanje.